

Johann Wilhelm Schmid

Praemissa est commentationis, in qua remissionis peccatorum notio biblica indagatur

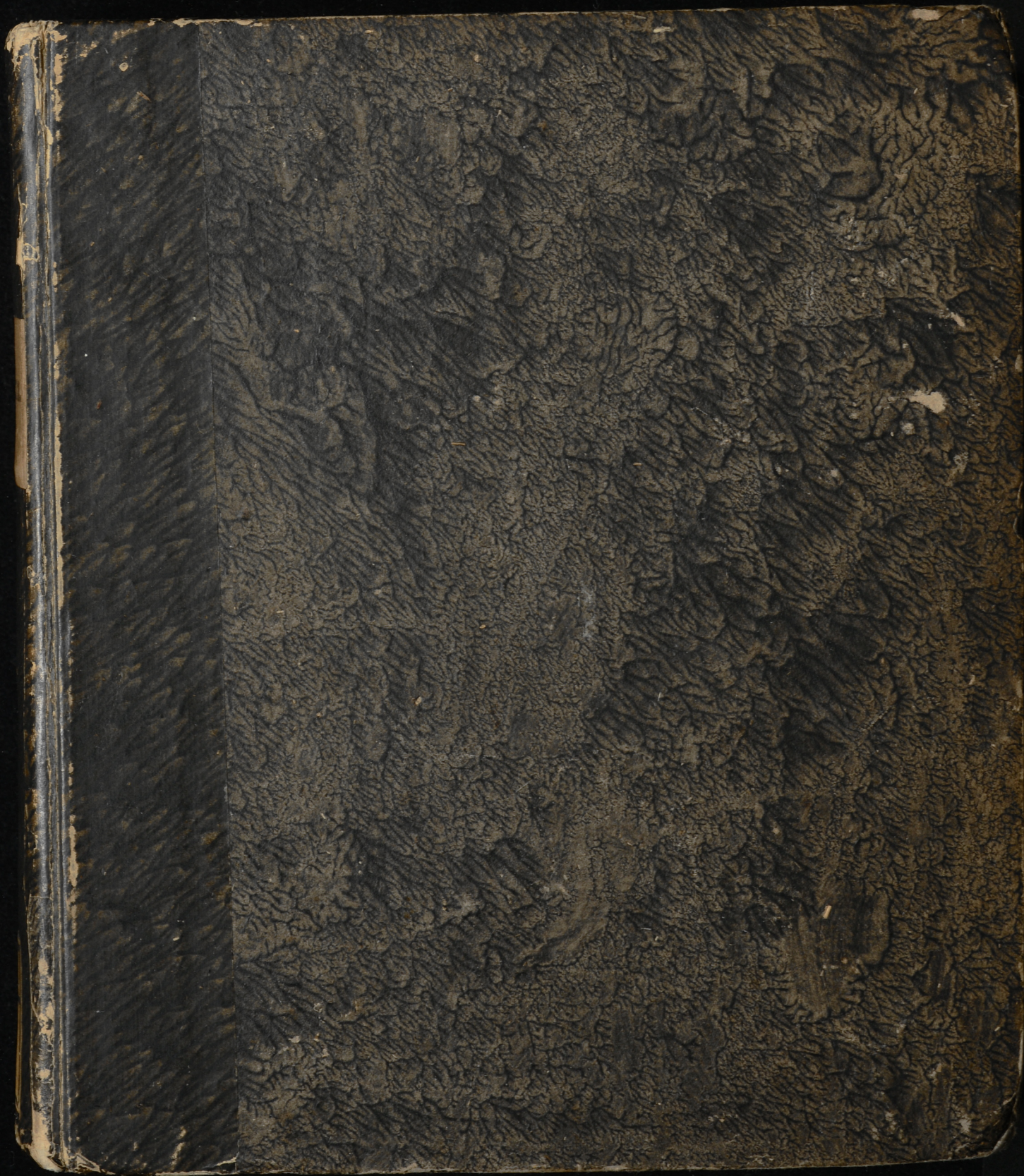
**Particula I : Memoriam Nativitatis Iesu Christi Pie Recolendam Civibus
Commendat Academia Ienensis**

Ienae: Typis Fiedlerianis, MDCCLXXXV

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862377080>

Band (Druck) Freier Zugang

87

Fa 1092 (87.)

A. M. Synonymum
Rostock im Jun. 1815.

Dissertationen

- 1, De veris bonarum artium literarumque incrementis ex libertate publica, Oratio, Dieta a Chr. Gottl. Heyne. Göttingen 1763.
- 2, Dissertatio historico-theologica de sacris theologicis, col. lectis ex Leonis magno pontificis romano scriptis. Auctor Joh. Jac. Griesbach. Halae 1768.
- 3, De fide historica ex ipsa rerum, quae narrantar natura, judicanda. Auctor. Joh. Jac. Griesbach. Halae 1768. -
- 4, Orationem Augustanae confessionis memoriae ex instituto Lynxiano ipsa Cal. Octobr. 1791 habendam, indicat Chr. Godofr. Schütz, prof. ord. Senae.
- 5, quod. scilicet altera
- 6, Oratio in anniversariis inaugurationis sacrae academiae Georgicae Augustae, habita a Chr. G. Heyne, prof. eloq. Göttingae 1776.
- 7, Observationes nonnullae ad historiam dogmaticam de spiritu sancto a Joh. Georg Cosenmüllero Erlangae.
- 8, De theologia christiana origine, Dissertatio Joan. Georg. Cosenmülleri, Lipsiae. -

- 9, Ab lauro, dissertatio de accommodatione
Christi in primis & apostolicis tribula-
tionibus, Lipsiae, 1793.
- 10, Dr. Joan. Guil. Rad P. P. O. de
Joannis Baptistae in rem christianam
studii. Sectio I. Erlangae
- 11, Sectio II.
- 12, Dr. Georg. Friedr. Seiler summus in theologia
honores in virum gen. et mas. reo Gottl.
August de Haenerner rite collatos indecit
Erlangae, 1792.
- 13, De vaticinationum causis atque finibus, Dissert
Dr. Seiler. Erlangae. —
- 14, Sectio II.
- 15, Dr. Ammon, brevis argumenti: pro summi
numinis existentia recognitionis. Pars prior, Erlangae
- 16, Pars II.
- 17, Dr. Seiler summus in theol. hon. in Mag. Haenlein
rite conferendos indecit. Erlangae 1795.
- 18, Michael Weber, prof. ord. de discrimine legitime et
licite, recte et honesto factorum in libris N. T.
proposito, vulgo neglecto.
- 19, Michael Weber ad memoriam resurrectionis Christi,
rite celebrandam invitatur, 1793.
- 20, Memoriam natalitatis Jesu Christi que recollenda
vitiis commendat a academia Jenensis, 1794.
- 21, Part. II. 22, Part. III.
- 22, Commentatio de consilio, quo scriptor in act.
apost. concinnandis ductus fuerit, Jenae 1818.
- 23, De verbis Christi et notione de adventu
Christi in N. T. oblati in primis Jesu vate-
cino Matth. 24 a Tychsen Gottingae 1785

Josephus Juley

MEMORIAM
NATIVITATIS
IESV CHRISTI

PIE RECOLENDAM

CIVIBVS COMMENDAT

ACADEMIA IENENSIS.

J. W. Schmidt.

*Praemissa est commentationis, in qua remissionis peccatorum
notio biblica indagatur, particula I.*

IENAE

TYPIS FIEDLERIANIS.

C1819CCLXXXV.

MEMORIAM
NATIVITATIS
IESU CHRISTI
PIE RECOLENDAM
CHURCH COMITATUS
ACADEMIA JENENSIS

J. W. Arnold

Printed by J. W. Arnold, at the University Press, Leipzig.

JENAE

MDCCCXXXV

MDCCCXXXV

DEI GRATIA
CAROLVS AVGVSTVS

DVX SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIVS
THVRINGIAE MARCHIO MISNIAE COMES PRIN-
CIPIS DIGNITATE HENNEBERGAE COMES MAR-
CAE ET RAVENSBERGAE DYNASTA RA-
VENSTEINII REL.

RECTOR ACADEMIAE IENENSIS
MAGNIFICENTISSIMVS

S. D.

C I V I B V S.

Theologi prudentis, acuti et veritatis studiosi esse, doctrinae Christianae praecepta ex ipsis fontibus ejus, nimirum novi testamenti libris, sermonibus Iesu Christi et scriptis apostolorum eruere, et hoc negotio confecto ea demum cum praeceptis rationis comparare, omnes sobrie rem dijudicantes uno ore consentiunt, CIVES. Ad hoc autem negotium, ex quo *theologia biblica* originem trahit, feliciter perficiendum *notiones universae*, sive *notiones illae*, quae doctrinae Christianae sunt propriae, a Christo et apostolis saepius adhibentur et fundamentum atque summam aliarum hujus doctrinae partium constituunt, sedulo investigari debent. Quantam utilitatem istae notiones illi praebent, qui ambitum doctrinarum Iesu et apostolorum tum singularum tum mutuo nexarum via brevissima et tutissima perspicere, et simplicem disciplinae Christianae formam conspicuam reddere, ea quae non satis definita, sed in universum tan-

A 2

tura

tum proposita sunt, non accuratius, quam sensus effatorum permittit, definire, contra ea omnia, quae institutio Christi et apostolorum non complectitur, etiamsi verissima sint, sedulo a doctrina eorum sejungere cupiat, b. MORUS uberius ac erudite demonstravit. a)

Praeclara etiam sunt, quae ad describendum *modum harum notionum definiendarum* viridem celeberrimus monuit, b) nimirum: eas partim ex historia, partim ex dogmatibus illius temporis, ex usitato loquendi usu, orationis serie, comparatione plurium locorum et inde manifesta rerum similitudine apparente adumbrandas, praeterea synonymorum vocabulorum significationem investigandam et singulos loquendi modos ad universas notiones revocandas, adeoque non nimium in verbis quaerendum, tropis inhaerendum et ex etymologia vel similitudinis, quae in tropo est, arbitraria interpretatione dogma eruendum, sed, ut uno verbo comprehendamus, omnia secundum regulas interpretationis legitimaе investiganda esse.

In his monitis praecipuum hoc est, quod ea quae accommodate ad indolem animi, notitias, opiniones, mores et sacra suae gentis ac aetatis expresserint scriptores sacri, ab essentialibus doctrinae suae partibus ad omnes homines cujuslibet aetatis ac gentis pertinentibus discernenda sint. Sed praeterea etiam alia ex parte ab interprete sacro in formandis notionibus illis universis cautio atque diligentia adhibenda est. Primo institutio Christi et singulorum apostolorum separatim consideranda est atque disquirendum, quam ratione notionem aliquam explicandi quilibet usus sit, ita ut consensus eorum aut discrepantia eo luculentius

a) In comment. de notionibus universis in theologia, quae exstat in dissertationibus ejus theologicis et philologicis, C. VIII, pag. 285. sqq.

b) Vid. ibid. pag. 252. 259. sqq.

5

tius perspicui queat. Deinde cavendum est interpreti, ne eorum effata a contextu se juncta intueatur, sed elaborandum potius, ut ad universum sermonem et verum ac constantem notionis ambitum ex perpetuitate et nexu praeceptorum elucetent animum intendat. Porro historiam cujuslibet notionis singulis aetatibus commutatam cognoscat, eamque in definiendo ejus sensu Christo et apostolis proprio fundamenti loco ponat interpreti necesse est. Itaque diversa hujus notionis forma atque indoles in libris Moysi et prophetarum, psalmis aliisque veteris testamenti scriptis, tum in libris apocryphis, praesertim Iesu Syracidis ac de sapientia Salomonis, nec non in libris Iosephi et Philonis conspicua enodanda est. Denique nec opiniones ex philosophia Iudaica, Chaldaica atque Graeca ortae, Christi et apostolorum aetate inter homines pervulgatae, et modus librorum Vet. Test. interpretandi aliosque in capitibus religionis instruendi tunc temporis usitatus negligi debent. Ea enim omnia necessaria sunt, ut accurate cognosci possit, quaenam vera Christi et apostolorum sententia fuerit, qua ratione vel ad communem opinionem accommodate locuti sint, vel falsas notiones emendaverint, vel easdem refellere novasque inducere studuerint. c)

Ad notiones illas universas in libris Novi testamenti obvias praecipue ἀφεσις των ἀμαρτιων sive παρησι των παραπτωμάτων pertinet, eaque singularem nostram attentionem omnino meretur. Quippe quae ita comparata est, ut multas labente tempore vicissitudines subierit, cum omnibus fere religionis Christianae dogmatibus morumque praeceptis artissime cohaereat, ac plerumque nec satis intelligi nec ad vitae rationem legitimo modo applicari solet. Varia quidem interpretes ad describendum notionis hujus biblicae ambitum proposuerunt omni attentione digna;

A 3

c) Uberius hanc doctrinae Christianae indagandae methodum explicavit C. C. E. SCHMIDTUS noster in diss. II, de theologia biblica, Jen. 1788, 4.

et non ita exhaustum est argumentum hoc gravissimum, ut novam in uberiori ejus disquisitione operam ponere supervacaneum videatur. Quare cum nobis constitutum sit, denuo hoc argumentum pertractare, talem ordinem sequemur, quem regulae supra laudatae nobis praescribunt. Itaque *primo* indagabimus, quaenam notio *remissionis peccatorum* primis temporibus praesertim Mosis aetate usitata fuerit, et quo sensu praesertim peccatorum remissio sive sublatio poenarum sacrificiorum ritu adumbrata sit; *deinde* potestatem hujus vocabuli ac similium phrasium in psalmis, propheticis aliisque Vet. Test. libris adhibitarum, tum eam quae in libris apocryphis reliquisque Iudaeorum scriptis locum habet, investigabimus; *quo facto* ad vulgarem et publicam Christi et apostolorum aetate notionem transibimus; inde *postea* vim, quam IESUS CHRISTUS in sermonibus suis ei subjecit, tam ex Matthaei, Marci et Lucae, quam ex Ioannis annalibus eruemus, eodemque modo notionem ab apostolis, tum PAULO, tum PETRO, IACOBO, et IOANNE vario modo verbis expressam ex singulis eorum epistolis deducemus; ex omnibus *tandem* Christi et apostolorum effatis inter se comparatis communem notionem remissionis peccatorum et verum doctrinae Christianae *πασιδεις τροπον* plane et aperte explicabimus.

Primum ergo ad *vetustissimam* notionis hujus formam attentio nostra dirigenda est. Communis nempe phrasis, qua notionem illam in libris Mosis expressam deprehendimus, est *וְיָצַח עוֹנֵי* sive *וְיָצַח עוֹנֵי*; hanc vero in omnibus locis talem condonationem s. remissionem peccatorum innuere, quae in *sublatione poenarum terrestrium* consistit, extra omnem dubitationem positum est. Nimirum Gen. III. sermo est de delicto Caini, qui fratrem suum interfecerat, et de poena capitali, quam luere debebat. Ipse gravitatem delicti sui v. 13. 14. his verbis confitetur: *וְיָצַח עוֹנֵי* *וְיָצַח עוֹנֵי*. *nimia est iniquitas mea, quam ut liberationem a poena promerita, fuga atque metu perenni expectare possim.* Eodem no 10, cum Deus Cip. XVIII. excidium Sodomae atque Gomorrhae comminaretur, ipse Abrahamo v. 26. promittit, *se propter quin-*
quas

quaginta pios ibi commorantes condonaturum esse illis urbibus;
 (נְשַׂאתִי לְכָל הַמְּקוֹם בְּעֶזְרוֹתַי) i. e. urbes illas se ever-
 tere nolle. Ita etiam Gen. L, 15. Iosephi fratres post mortem
 patris sui verentur, ne ulciscatur nunc Iosephus injuriam ipsi
 quondam illatam, quare v. 17. supplices veniam petunt:
 נָשָׂא נָא פְּשַׁע אֶחָיו וְחַטָּאתָם, condona, quaesumus, praeserica-
 tionem fratrum tuorum eorumque peccatum erga te commissum,
 remitte illis poenam offensae. Porro locustarum magna copia
 agros Aegypti devastante, rex Pharaon Exod. X, 16. 17. confe-
 stim Mosen et Aaronem ad se accessi jusfit eisque dixit: נָשָׂא
 נָא חַטָּאתִי אֲדָהּ הַפְּעַם, remitte tantum hac vice peccatum meum,
 i. e. libera me ab hac afflictione tanquam poena peccati mei. Ea-
 dem ergo vis sermoni Mosis Exod. XXXIII, 7. tribuenda
 est, dum benignitatem gratiamque Dei his verbis praedicat:
 נִשְׂאֵי עֲוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאהּ וְנִקָּה לֹא יִנְקָרָה, remittit iniquitatem,
 praevagationem atque peccatum, eaque plane non ulciscitur, i. e.
 poenis promeritis peccantes non afficit. Poenas autem terrestres
 Mosen h. l. cogitare, ex eo facile intelligitur, quod in sequenti
 Israëlitarum historia tum de extirpanda gente ob contumaciam
 ejus, tum de beneficiis in eum conferendis, si obediverit Deo,
 sermo est. Praecipue id ex loco parallelo Num. XIII, 18 —
 20. apparet, ubi Moses eadem verba eo consilio repetit, ut po-
 puli interitum, quem Deus comminatus fuerat, avertat; ex
 quo etiam perspicimus, vocem סָלַח eadem significatione quam
 formula נִשְׂאֵי עֲוֹן וּפְשַׁע pollere. Idem etiam monendum est de locis
 Iob. XXIII, 19, et Iob. VII, 21.

Alia autem remissionis peccatorum notio deprehenditur in
 sacrificiorum ritu sollemni apud Iudaeos usitato et a Mose aucto-
 ritate divina genti suae praescripto. De sacrificiis enim patriar-
 charum, Habelis, Caini, Noachi, Abrahami aliorumque dis-
 quisitionem instituere, nihil certe prodesset. Etenim omnia
 sacrificia puerilis illius aetatis eucharistica tantum fuisse, satis cla-
 rum est; saltem nullum expiationis peccatorum vestigium ullibi
 exstat, nisi forte Gen. III, 7. שָׂאָה (a נִשְׂאָה) per remissio-
 nem.

nem peccatorum explicare placeat, ita ut sensus verborum sit: certe, *ſi vitam piam ages, condonatio peccatorum* (per ſacrificia tua, quae hucusque mihi accepta non fuere, v. 5. 6.) *non deerit; quodſi autem* (porro) *piam vitam non ages, peccata tua manebunt nec per ſacrificia tua expiari poterunt.* Sed haec tantum obiter. d)

Inter *ſacrificia Iſraëliitarum* non infimum dignitatis locum obtinent *ſacrificia ἱλαστικά* ad expianda peccata tam commiſſionis quam omiſſionis a Moſe inſtituta. In his *typum mortis Chriſti expiatoriae* haud fuiſſe, quemadmodum b. MICHAELIS aliique arbitrati ſunt, e) non eſt quod amplius demonſtremus, cum jam ab aliis id ſufficienter factum ſit f). Immo nulla plane adumbratio remiſſionis peccatorum ſenſu morali, i. e. ſublationis poenarum poſt mortem in deſcriptione hujus inſtituti reperiri poteſt. Multo minus TAYLORIS et SYKESII conjecturae, g) quorum ille ſacrificia ἱλαστικά animi poenitentis Deoque peccata confitentis emblema, hic omnia ſacrificia ac praecipue epulas ſacrificiales ſymbolum amicitiae inter Deum

d) Vid. I. A. ERNESTII *vindictae arbitrii div. in relig. conſt.* in *opuſc. theolog.* pag. 243. ſqq.

e) In dem *Entwurf ſder typiſchen Gottesgelahrtheit*; (Götting 1753). Cap. II. §. 22 — 26. pag. 47. ſqq. Ej. *comp. theolog. dogm.* (Gött. 1760) Cap. VIII. pag. 172. Conſ. etiam I. CH. BLASCHII *neue Aufklärung über die Moſaiſche Typologie*, Ien. 1789. 8.

f) Vid. G. H. LANG zur *Beförderung des nützlichen Gebrauchs des W. A. Telleriſchen Wörterbuchs*, P. III. f. v. *Opfer*, I. A. EBERHARD *neue Apologie des Sokrates*, Lib. II. pag. 294. ſqq. I. W. RAU *freymüthige Unterſuchung über die Typologie*, (Erl. 1784) pag. 51. ſqq. 160. ſqq.

g) Conſ. SYKES *Versuch über die Natur, Abſicht u. den Urfprung der Opfer* c. notis b. SEMMLERI. Halae, 1778.

Deum et sacrificantem sive ritum foederis cum Deo renovari
atque confirmati fuisse putavit, magnam veri speciem habent.
Quoniam ergo consilio ritus illi instituti fuerint, uberius indagandum est.

Ipsa ceremonia hoc modo peragebatur. Victima non tantum ob delicta leviora, sed etiam propter contaminationes corporis offerebantur. Levit. IV. V. VI. XVIII. Utraque non tantum **זָבַח**, sed etiam **זָבַח** et **זָבַח** vocantur Cap. V, 2. 3. 6. Impurus manus suas victimae imponere debebat, Levit. III. 15. 24. 29. 33. Sanguis victimae mactatae coram altari in atrio tabernaculi effundebatur, Cap. IIII, 7. 18. 25. 30. 34. ipse autem actus **כִּפּוּר** appellatur, et effectus hujus sacrificii ita describitur: **וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנַי יְהוָה מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר** **לֹא** **זָבַח** **וְנִסְלַח לוֹ** Cap. IV, 20. 26. 31. 35. V, 10. 13. 18. 26. MICHAELIS inde duplicem finem et effectum sacrificiorum illorum deducit; primo ea abolitionem criminis commissi et quasi poenas indicasse, ita ut poenarum civilium vices expleverint, deinde privilegia ecclesiae Judaicae et aditum ad atrium tabernaculi sacrificium offerenti comparasse docet. *b)* Prius vero ex his verbis et universa ritus sacri descriptione non apparet. Sacrificia enim non illis praescripta fuerunt, quibus capitis poena ob graviora delicta constituenda erat, ita ut victima mortem delinquentis loco subiisset, sed partim illis, qui leges civiles aut religiosas imprudenter transgressi sunt, partim illis, qui ulla re ex norma legum impura, e. g. mortui contactu, lepra aut puerperio se contaminaverant, Num. XV, 27 — 31. ita ut poena promerita, et translatio ejus in animal sacrificandum nullo modo in hoc ritu sollemni locum habere potuerit. Levit. IV. V. XII. XIV. Quid? quod ipsum tabernaculum, altare omniaque
vafa

b) In dem *Mosaïfchen Recht*, P. III. §. 189 p. 244, et P. V. §. 244, pag. 67. 199.

vasa sacra sacrificio consecrata sunt, Levit. VII, 15. et tabernaculum quotannis die propitiatorio expiandum fuit, Levit. XVI, 20. ubi nec peccatum nec poena delicti cogitari poterat. Pauperibus etiam permillum fuit, loco animalis farinam immolare, in qua omnis cogitatio mortis pro peccatis alterius perpessae penitus cessat. Levit. V, 11 — 13. Quod si vero quis substitutionem quandam inde apparere credat, quod qui sacrificium offerebat manus suas victimae imponere debebat, contra monendum est, hunc ritum etiam in holocaustis et sacrificiis ob gratiarum actionem oblati praescriptum fuisse, Levit. III, 9. VIII, 18. 22. eumque nihil aliud indicasse, nisi sacrificantem peccatum aut contaminationem suam hoc actu profiteri et animal oblatum sacrificio destinare.

Quae cum ita sint, altera tantum expiationis significatio, *liberatio ab impuritate externa et aditus ad sacra Judaeorum iterum apertus* unicus *ἁγιασμοῦ* finis esse potuit. Nimirum animi peccato contaminati et impuritati moralis cogitatio in gente rudiori et sensuum ac libidinum imperio subjecta adesse eamque a peccatis abstergere non poterat, adeoque externa tantummodo averfatione tum sceleris, tum delicti levioris tum etiam impuritatis cujuslibet coercenda erat. Deus quidem illis sanctus (*קדוש*) fuit, sed eo sensu, ut sibi eum tanquam suae genti proprium, exclusis reliquis gentibus profanis, judicarent, externisque tantum ritibus colendum censerent. Omnis igitur contaminatio hac gente indigna credebatur. Quare praeceptum illud, quo ab esu animalium impurorum abstinere jubentur, Levit. XI, 41 — 45. propterea serio inculcatur, quoniam Deus sanctus sit. *Ego, inquit Deus, Jehova sum Deus vester, quare sanctificate vos et sancti estote, nam ego sanctus sum, neque polluite vos quolibet reptili reptante super terra. Nam ego Jehova eduxi vos e terra Aegypti, ut Deus vester sim; et sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Itaque disciplina Mosaica ita comparata fuit, ut omnes, qui delicti civilis aut religiosi vel impuritatis externae reos se fecerant, etiam si hoc improvide factum sit, profani, civitate,

juri-

juribus ac privilegiis gentis sacrae et sacrorum communione indigni gratiaque Dei privati censerentur. Ut igitur in civitatem sacram recipi, jura ac privilegia amisfa recuperare, ad sacra populi sui iterum admitti et cum Deo in gratiam redire possent, sacrificio purgandi, expiandi, sanctificandi erant.

Quod autem animali mactando et sanguine ejus spargendo haec expiatio conficienda fuit, sequenti ratione facile explicari potest. Sacrificiorum omnium finis erat, Deo munus quoddam (קָרְבָּן) afferre. Munus hoc res Deo digna adeoque magni valoris esse oportebat, ut Deo gratum ac jucundum (רִיחַ הַנְּחִיחַ), Gen. VIII, 21, esset ac benevole ab eo acciperetur. Tale autem pretium animali puro et quidem vivo tribuebant homines illius aetatis. Quare lege prohibitum erat, sanguine animalis vesci, quoniam anima ejus adeoque res sacra sanguis sit, arae tantum dicata, ut effusione et adspersione ejus res profanae expiantur atque consecrentur. Levit. XVII, 10 -- 14. coll. Hebr. IX, 22. Quare et hic substitutionem animalis in locum peccantis atque puniendi frustra aliquis quaesiverit. Tali igitur sacrificio omnia sacrata, Deo ejusque cultui dicata, ad ministerium sacrum et religionem externam exercendam apta atque idonea reddita sunt. Hac ceremonia consecratio Israelitarum facta est, ut populus sanctus Deoque dicatus redderentur, Levit. VIII, 7. tabernaculi, ut in eo ritus sacri administrari possent, Levit. VIII, 10. sqq., altaris, ut sacrificia in eo oblata optatum effectum producerent, Levit. VIII, 15. sacerdotum Exod. XXVIII. Levit. VIII, 22. sqq. IX, 7. sqq. ac Levitarum, Numer. VIII, 8. sqq. ut muneris sacri perficiendi potestatem atque dignitatem acciperent, et cujuslibet profanati, ut a profanitate liberaretur et potestatem appropinquandi Deo eumque ut propitium cogitandi et adorandi denuo sibi compararet. Eadem ratione eodemque consilio tum tentorium sacrum per peccata populi, sacerdotum ac Levitarum inquinatum, tum ipse populus et sacerdos magnus quotannis die piaculati sacrificio expiari ac denuo consecrari debebant, Levit. XVI, 20. victimarum sanguine ante propitiato-

rum in sanctuario septies sparso, v. 14. sqq. Praeterea duorum hircorum unus immolatus, alter in desertum missus est, confessione omnium peccatorum populi et impositione manuum capiti posterioris a sacerdote summo eum in finem facta, ut peccata populi in desertum portaret, v. 21. 22. Haec omnia non sublationem poenarum civilium, quae in aedificium non cadit, sed profanationis tantum adumbratio esse potuit, et importatione sanguinis ad solium quasi legislatoris declaratum est, voluntati ejus jam satisfactum, donum ei jucundum, sanctuarium ab Israelitarum inquinamento et peccatorum noxis expiatum, dimissione autem hirci impuritatem penitus sublatam atque deletam esse.

Non minus id quod jam demonstravimus, ex *communi usu* vocum illarum, quibus *peccatum* et *immundities*, *expiatio* et *purificatio* s. *consecratio* delignantur, elucescit. Nimirum lex haec praescripsit: si quis impurum quidquam, aut cadaver animalis immundi, aut hominem inquinatum attigerit, **וְשָׂנִי נִסְטָו** et utrumque peccatum (**וְשָׂנִי נִסְטָו**) vocatur, Levit. V, 2. 3. 6. LXX interpretes autem haec uno tantum verbo *πλημμελεω*, *delinquere*, exprimunt. Ita etiam **וְשָׂנִי נִסְטָו** et **וְשָׂנִי נִסְטָו** ad unam eandemque actionem designandam, quamvis diversa ejus causa adfuerit, adhibentur. Moyses Levit. VIII. 15. altare a peccato mundasse (**וְשָׂנִי נִסְטָו**) atque consecrassse (**וְשָׂנִי נִסְטָו**) dicitur, ut in eo expiari possit (**וְשָׂנִי נִסְטָו**). Prius, **וְשָׂנִי נִסְטָו** LXX. vertunt: *ἐκαθάρασε*. Puerpera et leprosus Levit. XII, 7. c. XIV, 20. 29. 31. expiatione mundi redduntur. Levitae denique Numer. VIII, 21. a peccatis liberantur, (**וְשָׂנִי נִסְטָו**) (LXX vertunt: *ἡγισαντο*) et Aaron ita expiavit eos, (**וְשָׂנִי נִסְטָו**) ut mundi fiant (**וְשָׂנִי נִסְטָו**); (LXX *ἀφάγισασθαι αὐτούς*).

His argumentis satis effici arbitramur, universum institutum ad unum tantum finem tendere unumque sensum exprimeret, nimirum liberationem a foeditate tum delictorum tum exter-

nae contaminationis et restitutionem sanctitatis externae amissae vel consecrationem ad negotium aliquod sacrum conficiendum.

Eundem sensum ritibus illis sacris ipse auctor epist. ad Hebraeos tribuit. Δωρα τε και θυσιας, inquit Cap. VIII, 9. προσφερονται, μη δυναμενα κατα συνειδησιν τελειωσαι τον λατρευοντα, v. 10. δικαιωματα σαρκος tantum sacrificia illa fuisse arbitratur; v. 14. addit, ea αγιαζεσθαι προς τον της σαρκος καθαροτητα, et neutiquam, secundum v. 26. εις αθετησιν αμαρτιας, ut corpus Christi pro nobis sacrificatum, offerri potuisset. Itaque legem illam ritualement Cap. VII, 16 -- 19. εντολαν appellat σαρκικην, ασθενην και ανωφελην, quae sanctificare et perficere homines nequeat, quemadmodum Paulus Galat. III, 21. eandem νομον ου δυναμενον ζωοποιεισθαι nuncupat. In eo autem dignitatem atque eminentiam mortis Christi ponit apostolus, quod ad internam potius purificationem atque emendationem animi finis ac affectus ejus respiciat.

Praeclare igitur MELANCHTHON i) de sacrificiis propitiariis ita statuit: *Dicebantur in lege quaedam propitiatoria sacrificia propter significationem seu similitudinem, non quod merebantur remissionem peccatorum coram Deo, sed quia merebantur remissionem peccatorum secundum justitiam legis, ne illi, pro quibus fiebant, excluderentur ab ista politia.*

Idem etiam complures viri docti jam perspexerunt validisque argumentis demonstrarunt, k) Attamen a se impetrare non

B. 3.

potu-

i) In *Apologia Augustanae confessionis*, Art. XII. p. 254.

k) SEMMLERUS in praefat. et notis ad SYKESII lib. alleg. DOEDERLEINIUS in *institut. theologi Christi*. ed. II. (Norimb. Altd 1784.) P. II. pag. 359. sqq. cel. EBERHARD in *der neuen Apol. d. Sokr.* lib. II. pag. 294. sqq. ZACHARIAE in *der biblischen Theologie*; (Goett.

potuerunt, ut a poenis sublatis et hostiae in locum sacrificantis substitutae cogitatione sua profus discederent. SEMMLERUS substitutionem quamquam latissimo sensu adhuc defendit; ERNESTIUS per victimas expiari peccata Deumque iratum placari docet; 1) DOEDERLEINIUS non modo poenam civilem, sed figuram etiam et commonefactionem de puritate mentis amissa et hac ceremonia restituenda hic designari existimat; S. V. LESSIUS, sanguinem animalis *λυτρον* pro redimenda vita (Levit. XVII, 11.) sacrificantis fuisse, ejus vices explevisse ejusque loco interfectum esse, contendit; MORUS denique monet, mactationem victimae adspectabili modo declarasse, peccatum esse dignum morte et miseria, peccatum esse noxium, sed liberare hominem damno peccati. m.) Quod vero ad *Zachariae* sententiam attinet, uberior ille hanc rem ita explicat: victimarum mortem poenam civilem profanationis, ipsamque hostiam *λυτρον* pro ea detam fuisse; sacrificia illa veniam peccatorum comparasse, et כפר remissionem poenarum indicasse. Quae quidem qua ratione affirmari et quibus argumentis probari queant, nos quidem plane non intelligimus. Potius eo fine haec omnia ita instituta fuisse videntur, ut populus morali sensu adhuc destitutus, externis ceremoniis atque ritibus favens, ac praeterea ad impuritatem atque sordes pronus severa disciplina non modo de peccatis fugiendis, sed etiam de sordibus in victu vitandis admoneretur, et paullatim ad meliorem frugem et bonos mores adduceretur, ita ut praecepta moralia tandem aliquando meliori animi sensu observare disceret.

(Goett. u. Kiel, 1774.) P. III. pag. 273. BAHRDIUS in der *Apologie der Vernunft*, pag. 216. sqq. S. Ven. LESSIUS in dem *Handbuch der christl. Rel. Theoris für Aufgeklärtere*, (ed. III. Goett. 1789) 8. 147. pag. 575.

1) In *vindic. arbitr. div.* quae exstant in *opusculis theol.* p. 244.

m) In *epit. Theol. Christ.* (Lipl. 1791.) pag. 156.

His omnibus ergo evictum est, *veniam peccatorum* nec de interna animi indole ac conditione emendata, ita ut tranquillus redditus sit homo peccator, nec de externa status qualitate in melius mutata, poenis, quas subire debuisset Iudaeus ob delicta civilia, remissis atque sublatis, intelligi, sed *veniam* hanc *peccatorum* et *expiationem per sacrificia* nihil aliud indicasse nisi sublationem profanitatis, productionem aut restitutionem sanctitatis externae, adoptionem in populum sanctum et in numerum filiorum Dei, quibus propitium esset numen sanctum, ita ut omnibus privilegiis ac jure libere uti posset expiatus Iudaeus.

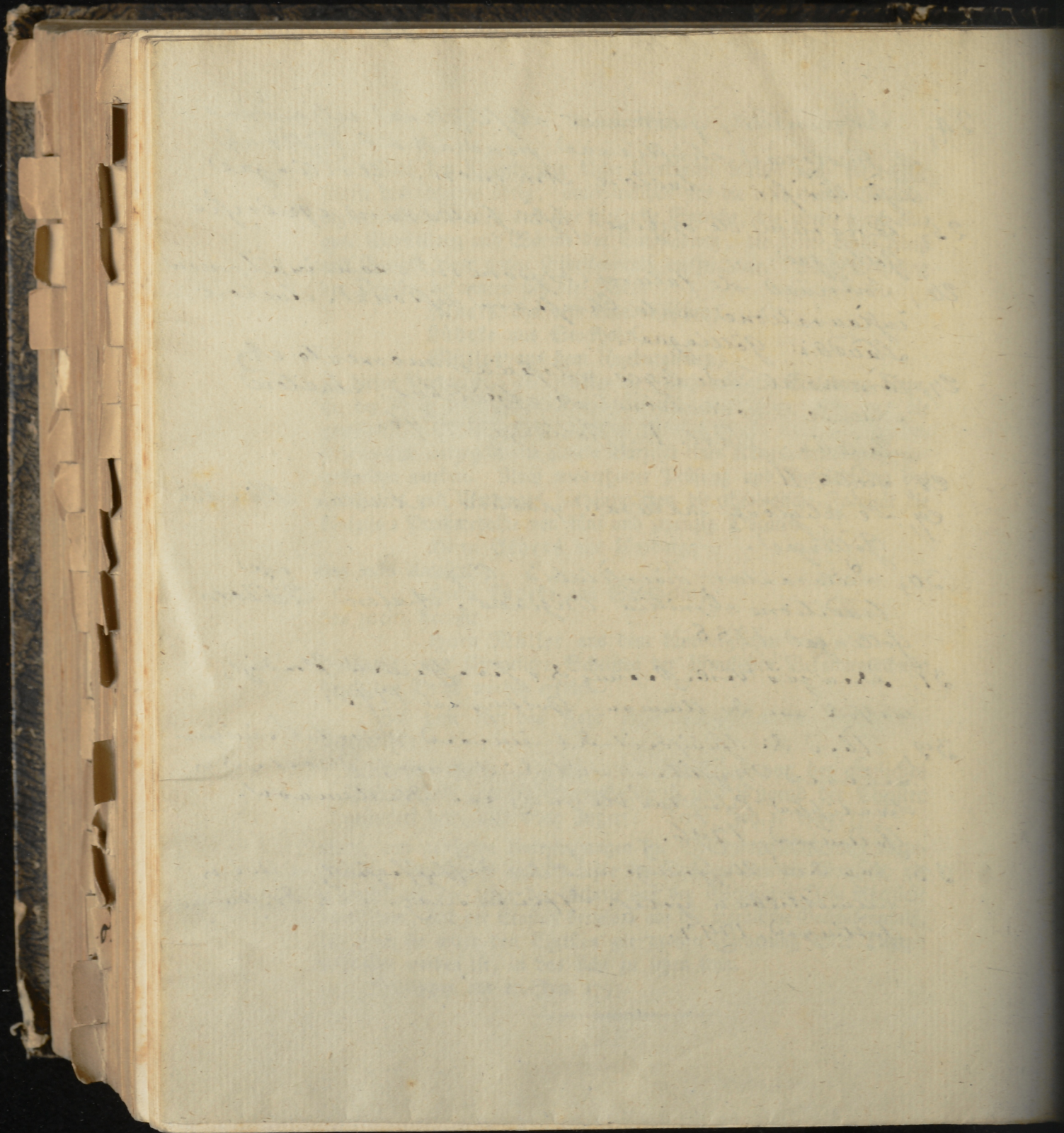
Sed hic filum abrumpendum est et reliqua ad aliud tempus differenda sunt. Restat, ut Vos, *CARISSIMI CIVES*, serio ac humaniter moneamus, ut his diebus festis memoriae nativitatis Jesu Christi, statoris ac promotoris religionis nostrae praestantissimi sacris, pie colendis animos intendatis, h. e. tum sacra publica obeundo, tum domestica meditatione divina beneficia persequendo, tum animos ad virtutem, sobrietatem, modestiam conformando, eorum consiliis, qui hos dies olim sanctis ceremoniis colendos instituerunt, respondeatis. *Feliciter!*
P. P. Die Nativitatis Jesu Christi, Anno *CIQIÖCCLXXXV*.

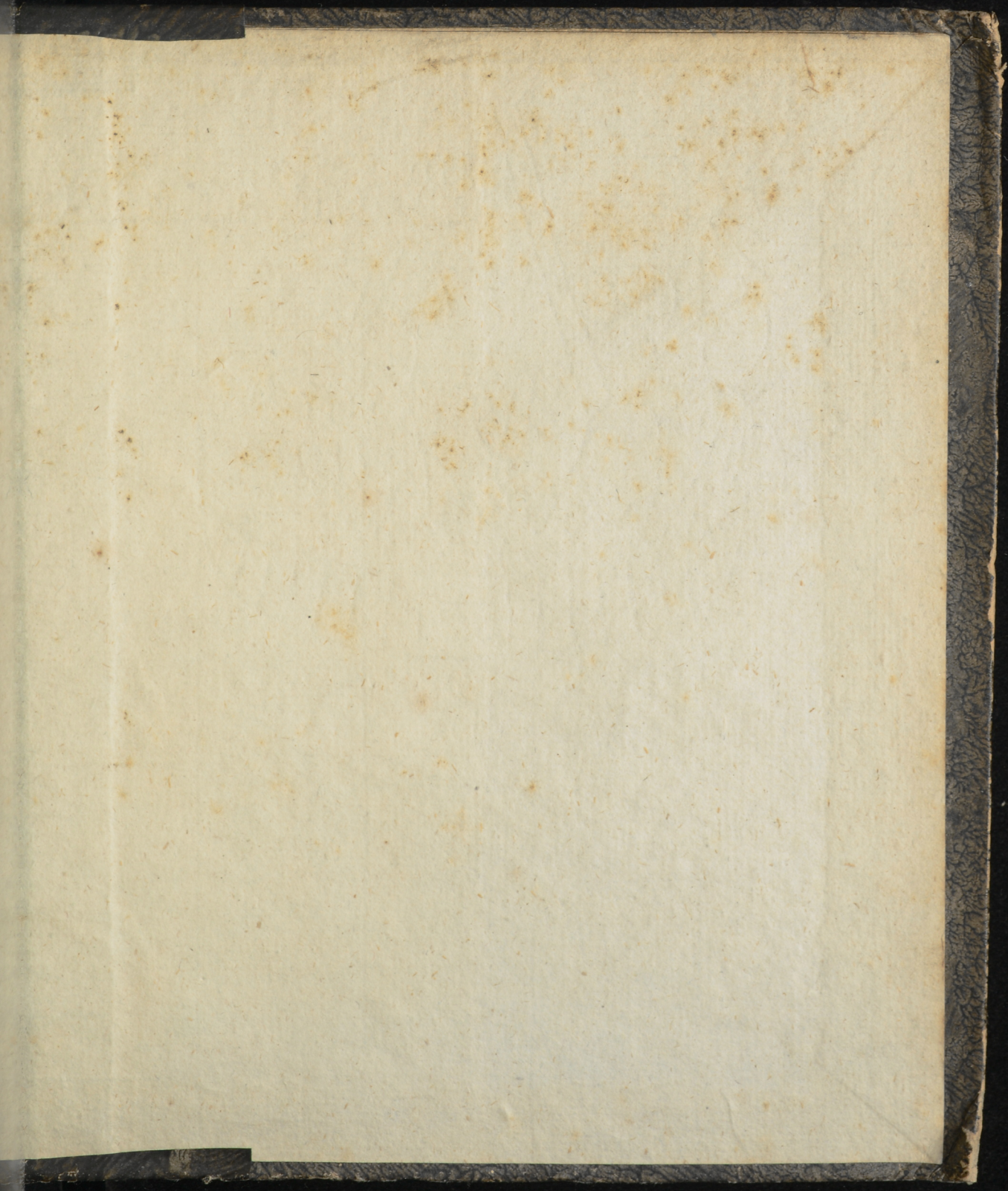

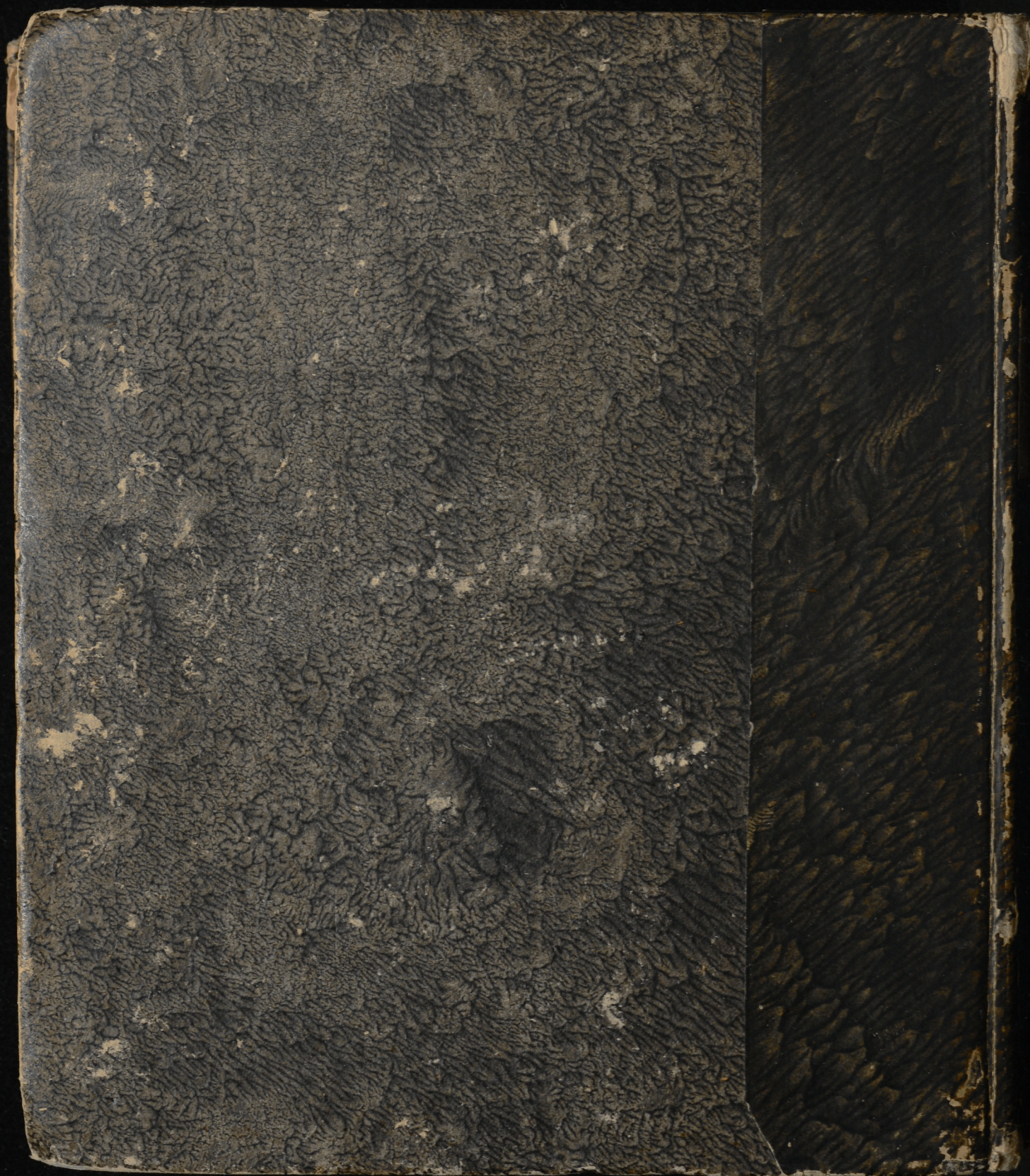
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

- 24, *Doquintus*, quatenus disciplina religionis
et theologiae christianae pendeat ab historia
Iesu Christi. Auctore Ammon. Göttingae
- 25, *Variarum de origine fessu pentecostae experientis*
Göttingae.
- 26, *Botanicae de futura corporum exanimatorum*
inspiratione, autem Christi autem historia. Auctore
Staudlin. Göttingae.
- 27, *Comment. de legis Moysiacae momento et*
ingenio, collectione et effectu. Auctore
Staudlin. Part. I. Göttingae 1796.
- 28, *Scriptis II.*
- 29, *De religione naturali publica. Auctore Staudlin.*
Göttingae. -
- 30, *Declaratio diversitatis linguarum ex*
traditione Semitica Originis. Auctore Cichlorn
Göttingae 1788.
- 31, *Deu zur Veranschaulichung des Jesusschicks Friedrichs,*
verfasst von Dr. Ammon. Göttingen 1795.
- 32, *Ueber die Aufklärung des inneren Mordes einiger*
innere Mysterien mit dem moral. Mord. Ein
Sammlung von Aufsätzen von Dr. Ammon.
Göttingen, 1796. -
- 33, *Von dem Ursprung und der Beschaffenheit eines*
innere Mordes. Aufsatz von Dr. Ammon.
Göttingen, 1797. -

II

Salom. 9, 1.), alma mundi conditrix, hominumque
 Prov. 8, 31. Sap. Sir. 24, 6 f. Ioh. 1, 5.), post multos
 osque irritos mortalium erudiendorum conatus (Sap.
), in terra Israelitica fixit pedem (κατεσκηνωσε v. 8.
), humanamque sibi Iesu Christi formam induit. 'O
 ἐγενετο: diuina sapientia inter Iudaeos surrexit,
 o vnita. Praeter moralem istam diuinae sapientiae
 nem vix opus erat, vt alia historiae I. C. primordia
 aret, quamuis accurate satis et sine vllis traditionum
 de illis exponere potuisset.¹⁶⁾ Eandem viam in-
 dius Paulus, qui diuina Messiae praedicata colli-
 tenus a Ioanne differt, vt in sapientiae, quam sum-
 en in Messiam transfudit, descriptione non Iesaiam,
 biorum auctorem sequatur, quare factum est, vt
 rimum a Deo creatum (πρωτοτοκον πασης κτισεως
) esse adfirmet, quum de sapientia idem contendat
 v. 8, 22. קנני (ἐκτισε Deut. 32, 6.), רכזי רכזי
 וסמא). Ioannes autem, spiritum sapientiae inter
 Dei attributa referens,¹⁸⁾ τον λογον vere Θεον, hunc-
 ενσαρκωθεντα esse adferit.¹⁹⁾ Plura decerpere ex
 historia

HERDER *vom Erlöser der Menschen*, p. 60 sqq.

OPPE ad Rom. IX, 5.

ICHHORN l. c.

dam hanc in rem iam bene disputata videas in cel. HEZELII
Schriftforscher, tom. II. p. 549 sqq. De discrimine Christo-
 oannis et Pauli, quod hic innuere tantum licet, alio loco co-
 sponposituri sumus.

35.
3.
31.
29.

